

på, hvorfor Elvira Madigan flygtede, et indtryk der underbygges af artiklen fra *Illustreret Tidende*. Bogen, der er rigt illustreret bibringer læseren et udmærket indtryk af samtiden og afrundes med en beretning om en engelsk selvmordstragedie samme år, der ikke i aviserne betegnes som et Mayerling- eller Vetsradrama, men en engelsk Madigantragedie.

Henrik Vedel-Smith

Lise Gotfredsen og Hans Jørgen Frederiksen: *Troens billeder. Romansk kunst i Danmark*. (Systime, 1987). 376 s., 160 ill.

Ret få danske kunsthistorikere forsker i romansk kunst, men emnet interesserer mange. Den foreliggende bog er meget bemærkelsesværdig ved sin kvalitet, sit omfang og sit formidlende sigte. På én gang fremlægger den, ud fra en ikonografisk-ikonologisk tilgangsvinkel, nye analyser af mange enkeltværker og har samtidig indførende håndbogskaraktter for en bred vifte af studerende.

Bogen er struktureret i tre dele: først redegøres for en række generelle forhold og problemstillinger såsom den romerske kirke og det romanske billedes sammenhæng med liturgien og den teologiske litteratur. I anden del »Fra Syndefald til Dommedag« gennemgås udformningen af de to testamenter mange motiver i de danske kalkmalerier, skulpturer og på de gyldne altre. Tredje del fokuserer på »Den kæmpende kirke« og det jordiske liv med rytterkamps motiverne, helgener m.m. Bogen, der er forsynet med forskellige index, bl.a. over teologer, er uundværlig for alle, der på forskellige niveauer er engageret i udforskningen af dansk middelalderkunst.

Lars Dybdahl

Danske kalkmalerier. Senromansk tid 1175-1275. Redaktører Ulla Haastrup og Robert Egevang. Nationalmuseet. (Christian Ejlers Forlag, 1987). 216 s., 348 kr.

To bind er tidligere udkommet i denne lovende serie på i alt syv om danske kalkmalerier; de er blevet anmeldt af mig i disse spalter.

Perioden er denne gang Valdemarstiden; den indledes med kirkemødet i Ringsted, hvor Knud Lavard helgenkåredes, og sønnen Knud kronedes som hans efterfølger. De følgende år herskede der fred og samdrægtighed mellem krone og kirke, kulminerende i tiden under Valdemar den Store og hans rådgiver, ærkebiskop Absalon. Sidste del af perioden karakteriseres af uro og opløsningstendenser, indre modsætninger i kongeslægten, og strid mellem kronen og kirken, mundende ud i ærkebiskop Jakob Erlandsens fængsling 1259. Hans død 1274 afslutter perioden.

I 1100-årene begyndte Europa at præges af en fælles kulturs påvirkninger; det spores også i Danmark, der fulgte godt trop med udlandet. Da de første gråbrødre- og sortebrødreordener oprettedes i Italien, varede det ikke længe, før bevægelsen bredte sig til Danmark, hvor der opførtes klostre til disse to ordener i en række danske købstæder i 1230'erne og 40'erne. Teglstensproduktion, genopdaget i Italien i 1100 årenes begyndelse, blev ligeledes udbredt herhjemme, og mange bygninger i det nye materiale, herunder også kirker, opførtes fra omkring 1150.

Mens den første del af den romanske periode, de foregående 100 år, havde været præget af en vis ensartethed i stil og emnevalg, skete der i den efterfølgende tid flere ændringer. Nye værkstedsgrupper opstod, og det i andre dele af landet. Specielt i egnene omkring

Århus og Odense er disse tendenser tydelige. En nylig afdækning i Mårslet kirke ved Århus af et temmelig enestående fund har været medvirkende til en ny opfattelse af det senromanske maleri, som i farvestyrke og detaljerigdom åbenbart kunne måle sig med de samtidige bogillustrationer og emaljearbejder. I Sønder Broby kirke nær Odense er fundet et billede, som nærmest har størrelse som en side i et illumineret manuskript; her forestiller man sig en engelsk illuminator som ophavsmand. Andre steder viser motiverne tydelige forbindelser med det øvrige udland, for eksempel Tyskland. Nok en variation udgør det såkaldte arkitekturmaleri, en maleriske understregning af kirkerummets arkitektoniske opbygning, det ses for eksempel i Ribe domkirke.

Som i de tidligere udkomne bind i serien er en vis »anderledeshed« tilstræbt i opsætning og indhold. Efter en indledning, der giver et overblik over perioden, følger en mængde korte indlæg, der omhandler vidt forskellige synsvinkler, lige fra den mere traditionelle ikonografiske, over spændende afdæknings- og bevaringshistorier til mere komplicerede problemstillinger. Det overvældende gode billedmateriale og den tæthed til stoffet, som de små artikler giver, er en styrke ved fremstillingen; en hjælpeløs følelse af manglende overblik melder sig efter endt læsning – en følelse, som til en vis grad afhjælpes af kataloget bag i bogen. Spørgsmålet er, om det er tilstrækkeligt, når problemet ikke er at finde rundt i tre, men i syv bind.

Wivan Munk-Jørgensen

Lene Andreassen og Mette Bligaard:
Frederiksborg Slot. Kongeborg og Museum. (Poul Kristensens Forlag, 1987). 143 s., ill.

Med museumsinspektør Mette Bli-

gaards velskrevne og kompetente tekst gives for første gang et helhedsbillede af Frederiksborg Slots historie i 1800-tallet. Tilsvarende den tyske borgromantik i litteratur og billedkunst, og restaureringerne i korrespondance hertil, var det også med romantikkens frembrud i Danmark, at slottet igen blev attraktivt, ikke kun som kongebolig, men også som nationalt og malerisk monument, der kultisk forener natur og historie. Bligaard redegør for dette skift i slottets status og den nystrukturering af samlingerne, der fulgte, men tyngdepunktet i fremstillingen er naturligt nok Frederiksborg Slots genopbygning efter den store brand i 1859 ved arkitekten Ferdinand Meldahl, debatten herom samt oprettelsen af museet som »folkeopdragende« institution.

Efter den indledende tekst følger 38 helsides farveillustrationer, tegninger i pen og vandfarve af Lene Andreassen, der hver har en billedtekst på dansk og engelsk. Det er her primært de Meldahl'ske interiører i nyrenæssance, som motiverne er hentet fra.

Lars Dybdahl

Grith Lerche: *Bøndergårde i Danmark 1789-90. Byggeskik på Landboreformernes tid.* (Landbohøiologisk Selskab, 1987). 269 s., 91 ill.

Titlen tydeliggør det ikke, men bogen er en kildeudgivelse. Materialet, der herved bliver tilgængeligt på tryk er indberetningerne 1789-90 fra amtmændene til centraladministrationen »om de i Danmark brugelige bygningsmåder for bøndergårde«. Kilden er en af de mest centrale til klarlæggelsen af bygningstypens forskellige regionale udformninger, men den er hidtil kun blevet benyttet sporadisk, formodentlig primært p.g.a. vanskelighederne ved dens dechifring.